

Norsknytt

ISSN 0801 5368

- Arbeidsmålene er sentrale i det nye norskfaget
- Sensorrettlejinga gir nyttig informasjon
- «Fordype seg i lesing» - «delta i litterære samtale»
- Tegn bokas forside
- Viktige sider i ei bok
- Klassen vurdere bøker
- Bokprat stimulerer låne- og leselysten

- Kjente tekster i uvant sjangerdrakt
- Femradere og livsdikt
- Grammatikkspillet LEK MED ORDKLASSENE
- Vi skriver rapport
- Norskkryss 4 - 1996, nynorsk
- Norskkryss 4 - 1996, bokmål
- Tentamen i norsk
- Skriv og syng et stev

NORSKNYTT OG NORSKKASSETTENE

gir variasjon og liv til norskundervisninga

KJEMPETILBUD PÅ LYDKASSETTER HØSTEN 1996!

Kassett	Tittel	Før:	Nå:
Norskfagkassett	1: «Syng og skriv» - m/oppgavehefte	100,-	50,-
Norskfagkassett	2: «Syng og skriv mer»	100,-	50,-
Norskfagkassett	3: «Synnøve Solbakken»	100,-	
Norskfagkassett	4: «Vi tipper norske ord»	100,-	50,-
Norskkassett	5: «Vi tipper grannespråk»	100,-	50,-
Norskkassett	6: «Grøss og gru»	100,-	50,-
Norskkassett	7: «Fortelling om slagbjørnen Rugg»	100,-	50,-
Norskkassett	8: «Vi tipper eventyr»	100,-	50,-
Norskkassett	9: «Syng og skriv på ny»	100,-	50,-
Norskkassett	10: «Alle har eit dikt inni seg»	100,-	50,-
Norskkassett 4, 5 og 8:	«Vi tipper.....»	75,-	

(Oppgaver til stoffet som presenteres på kassettene finnes i Norskfaget/Norsknnytt)

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1989:	«Norskfaget 1/89, 2/89 og 3/89»	200,-
Årgang 1990:	«Norsknnytt 1/90, 2/90 og 3/90»	200,-
Årgang 1991:	«Norsknnytt 1/91, 2/91 og 3/91»	200,-
Årgang 1992:	«Norsknnytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	200,-
Årgang 1993:	«Norsknnytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	300,-
Årgang 1994:	«Norsknnytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	320,-
Årgang 1995:	«Norsknnytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	335,-

NB! Porto/forsendelsesomkostninger kommer i tillegg.

**Send bestilling til: NORSKNYTT
PB 303
7601 LEVANGER**

E-mail: norsknnytt@login.eunet.no

NORSKnytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Utgiver til AV-sentralens medlemmer

NORSKNYTT ANS og AV-SENTRALEN

TEKNISK-PEDAGOGISK FELLESTJENESTE, STEINKJER

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 399, 7801 NAMSOS, telefon og faks 74 27 42 96

Abonnement: NORSKNYTT v/Bjarne Berre, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 74 08 02 92

E-mail: [norsknytt @ login.eunet.no](mailto:norsknytt@login.eunet.no)

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 NR. PR. ÅR) KR. 345,- PR. ÅR.

NR 4 - 1996 (71)

NOVEMBER

22. ÅRGANG

Arbeidsmåtene er sentrale i det nye norskfaget

Læreplanene (L97) for de enkelte fag i den nye grunnskolereformen har alle en innledning som orienterer om fagets plass i skolen og om arbeidsmåter i faget. Her presenteres sentrale opplysninger som alle som underviser, må sette seg grundig inn i. Særlig gjelder dette arbeidsmåtene, for nettopp her ligger mye av det som den nye reformen ønsker å bringe inn i skolen.

I ei tid da strevet med innsparinger i skolen dessverre overskygger det meste av det som har med pedagogikk å gjøre, kan det være vanskelig å mobilisere den store gløden for reformer. Ille er det f eks å høre at elevene bare får lov til å tegne det de ønsker å lage i heimkunnskap- og formingstimene pga pengemangel i kommunen. Det er et faktum at gjennomføringen av reformen vil komme til å kreve store økonomiske uttellinger om den skal gjennomføres etter intensjonene. Og det er det jo meningen at den skal!

Om arbeidsmåtene i norskfaget sier L97 at opplæringen må stimulere elevenes nysgjerrighet, lærelyst og fantasi ved å slippe dem til som aktivt utforskende i sin egen læring.

«Arbeidsmåtene må ivareta norskfaget som et dynamisk, helhetlig fag.» En del av denne helhetstenkingen skal ivaretas ved at lesing og skriving knyttes sterkt sammen. Disse to aktivitetene skal berike hverandre gjensidig. Dermed stimuleres leselyst og lese- og skriveglede. Planen sier videre at lesing må knyttes til drøfting av det som leses. Elevene må få erfaring med å formulere det de undres på og reagerer over. Dette er viktig. Ved å fordype seg i lesing over tid, f eks prosjektarbeid og delta i litterær samtale, håper en at interessen for arbeidet vekkes. «Lesing og skriving er langsomme aktiviteter som fremmer ettertenksomhet,» sies det i L97. Elevene må derfor få mulighet til å konsentrere seg om et arbeid i lengre økter når det er behov for det.»

På side 4 i dette nummeret av Norsknytt finnes mer stoff om det som er omtalt ovenfor. Vi viser også til oppgavearkene på sidene 5 - 10 som vil hjelpe elevene med å systematisere bokkunnskap og egne leseropplevelser.

Kryssordvinnere i Norsknytt 3 1996

Nynorsk

Lars-Peder Nagel, 9a, Årvoll skole, boks 57, 0515 Oslo
Kaja Ystgaard, 9a, Sunnland skole, Klæbuv. 211, 7037 Trondheim
Arne Kr. Haaland, 9a, Danielsen ungdomsskole, St. Jørgensgt. 8, 5018 Bergen
Thor Håkon Løkken, 9a, Alvdal ungdomsskole, 2360 Alvdal.

Bokmål

Elisabeth Karlsen, 7b, Tanum ungdomsskole, Bakkanveien, 3267 Larvik
Andreas Amble, 7b, Dovre ungdomsskole, 2660 Dombås
Thor Vegard Aaberg, 8b, Røyken ungdomsskole, 3440 Røyken
Åshild Krekling, 8d, Sortland ungdomsskole, 8400 Sortland

Høsten er tydeligvis ei god tid for kryssordløsning. Brevene har strømmet inn - og takk det!

Om å undre seg over språket

«Lesing må knyttes til drøfting av det som leses slik at elevene får erfaring med å formulere det de undres over eller reagerer på.» (L97)

Språket er et fantastisk redskap, kanskje det mest fantastiske redskap vi mennesker har fått til vår rådighet. Alt kan vi uttrykke gjennom språket; tanker, følelser og sanseopplevelser. Gjennom språket kan vi få del i kunnskaper, opplevelser og underholdning, og språket gir oss rike muligheter til å få kontakt med våre omgivelser.

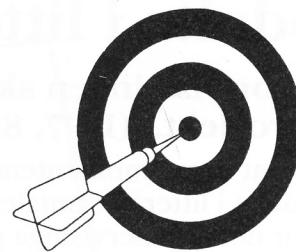
Alle har vi undret oss over språket og fortsetter stadig å undre oss: Folk som har kontakt med barn og ungdom, får utallige undringsspørsmål om språket: Hvor kommer språket fra? Hvorfor snakker folk forskjellig? Hvor mange språk fins i verden? Hvordan ville livet vårt ha vært dersom vi plutselig mistet språket? Ja, ofte kan tanken på plutselig tap av et gode, sette tanker i sving og være et fruktbart utgangspunkt for samtale og meningsutvekslinger.

La elevene filosofere omkring temaet språk, både det muntlige og det skriftlige. Det beste er kanskje å bruke dryppmetoden, legg inn små undringsstunder når anledningen byr seg. Den naturlige vitebegjærigheten når det gjelder språk må stimuleres. Målet for arbeidet med dette stoffet er å gi elevene innsikt i egen språkutvikling og å skjerpe deres språklige bevissthet. Samtidig bygges det opp en kritisk holdning til språk, noe som forhåpentligvis kan motvirke den forflatinga av språket som de moderne massemediene i stor grad har bidratt til.

Det må understrekkes at det fantastiske redskapet, språket, stadig må holdes i god stand. Vi må sørge for å slipe og finpusse det for at det til en hver tid skal fungere på beste måte. Elevene bør minnes om at den som tilegner seg gode ferdigheter i norsk, samtidig forbedrer sine muligheter i alle andre fag og i livet generelt.

Sensorrettleiinga gir aktuell informasjon

Ennå skal det holdes tre avgangsprøver etter M87 i grunnskolen før første årkull etter L97 skal ha sin avgangsprøve. Det skjer våren 2000. Derfor kan norsklærerne fremdeles med stort utbytte studere årets sensorrettleiing som nå er sendt skolene fra Eksamenssekretariatet. Denne trykksaken på ca 200 sider, hvor mer enn halvdelen handler om norskfaget, gir lærerne nyttig og nødvendig oppdatering. Eksamenssekretariatet regner med at stoffet vil tjene som utgangspunkt for faglig debatt og videreutvikling på skolene hver høst. Lærerne har ansvar for å gi elevene opplysninger om hva avgangsprøven krever av dem.

Vær varsom med å stille for strenge sjangerkrav

Sjangergrensene er ofte flytende og uklare. Derfor oppfordrer sensorrettleiinga sensorene til å være varsomme med å stille for strenge sjangerkrav. Det viktige er at innhold, språk og sjanger utgjør en helhet som tjener intensjonen i oppgaven. Alle sjangrene som elevene møter i oppgavesettet, blir gjennomgått. Om fortelling og novelle sies det blant annet at «novellen krever en mer bevisst bruk av språklige og litterære virkemidler. Vi kan ikke regne med at elever på dette klassetrinnet mestrer novellesjangeren, men elevvar som nærmer seg novellen, må honoreres.» I de oppgavene der elevene gis mulighet til å velge sjanger selv, må sensorene vurdere om elevenes sjangervalг passer til intensjon og innhold i oppgaven.

Retningslinjer for vurdering av elevvar

De fire hovedpunktene som skal hjelpe sensorene å vurdere elevvar, er nyttige: 1 Svar på oppgave-teksten/oppgavens intensjon, 2 Sjangerbevissthet, 3 Språklig formuleringsevne, 4 Formelle ferdigheter. Til hvert av disse hovedpunktene er det knyttet en rekke underpunkt. Disse punktene kan komme til nytte når elevene skal informeres om hvilke krav det stilles til et skriftlig svar. Her vil vi også minne om de typesvar som departementet sendte skolene for noen år siden. De eigner seg godt til gjennomgang i avgangsklassen. Det samme gjelder den orienteringen om bruk av karakterskalaen som står i sensorrettleiinga.

Legg vekt på flere sider når elevteksten skal vurderes

Mens formelle ferdigheter tidligere har spilt en stor rolle ved fastsetting av karakteren, har oppmerksomhet om sjanger og sjangerkunnskap ført til at en legger større vekt på flere sider ved elevteksten når den skal vurderes. Sensorrettleiinga viser her til skrivepedagogisk forskning som har gitt ny innsikt i hvordan elevene utvikler skriftspråklige ferdigheter.

«Systemfeil» og «slengere»

Systemfeil er feil som opptrer ofte i ortografi og grammatikk. Slengere er avvik som bare forekommer nå og da i en tekst som ellers domineres av riktig stavemåte. De fleste feil i en tekst er slengere. Språkrådet mener at systemfeil må trekke karakteren ned i sterkere grad enn slengere.

Litteraturlesing og skrivetrening må stå sentralt i norskundervisninga

Etter gjennomlesing av avgangsprøvene, elevvar, sensorrettleiing og forhåndssensur, funderer en naturlig nok over hva en bør legge vekt på i norskundervisninga i kommende skoleår. Følgende to hovedpunkter må uten tvil prioriteres: skrivetrening og litteraturlesing.
Videre må elevene bli flinkere til å utnytte ordbøker. Viktigheten av orden og ryddig oppsett i skriftlige arbeider må poengteres. Så må elevene selv sagt gjøre seg kjent med den viten i litteraturkunnskap og litteraturhistorie som M87 forlanger.

Kan skrive om nær sagt hva som helst

I de fleste oppgavesettene fins det en eller flere oppgaver som gir elevene muligheter til å skrive om nær sagt hvilken som helst sak. En nyttig måte å forberede seg til avgangsprøven på, kan derfor være å sette seg grundig inn i et emne, helst om ei aktuell sak. Skaff fakta, pugg sitater, gjerne ord-språk og utdrag fra dikt. Skriv ned spissformuleringer og noter ei variert ordsamling («ordbank») om emnet. Les godt på dette «sikringsstoffet» før prøven, slik at det brenner seg fast i minnet. Kanskje kan særoppgavestoffet nytties i en slik sammenheng.

Elevene må gjøres oppmerksom på at måten stoffet presenteres på, er en sentral del av oppgavesvaret. Studer oppgaveteksten nøyde og finn ut hvilken framstillingsmåte som kreves. Aller viktigst er det at eleven sørger for å svare på det oppgaven spør etter. Alt for mange elever tar denne delen av arbeidet for lettvint. God kjennskap til ordlistebruk vil alltid væ-re til stor nytte for eleven, særlig gjelder dette når sidemålet er nynorsk.

«Fordype seg i lesing» – «delta i litterær samtale»

«I opplæringen skal elevene fordype seg i lesing over tid, f eks leseprosjekt.» (L 97, 8.kl.)

Blant hovedmomentene i kapitlet LYTTE OG TALE i L97 (8. klasse) står det at elevene skal «delta i litterær samtale med egen opplevelse av teksten som utgangspunkt.» Et av målene for norskundervisninga på ungdomstrinnet er at «elevene skal lære å lese kritisk og selvstendig, videreutvikle sin evne til å oppleve de estetiske sidene ved litteratur og erfare hvordan litteratur formidler livserfaringer og kunnskap, framtidsbilder og forestillinger som kan kaste lys over eget og andres liv.»

Målene som den nye planen skisserer når det gjelder litterær samtale og andre aktiviteter, kan i første omgang virke svært krevende. Men som i all undervisning, må læreren også her legge arbeidet konkret til rette for elevene. Det hele må i starten holdes på et elementært plan, et nivå som passer for målgruppen. I Boka «Litteraturundervisning - teori og praksis»(Tano 1993 ISBN 82-518-3154-7) av Anne-Kari Skardhamar fins bl a et kapittel om samtalestrategi som lærere vil ha utbytte av å lese. Den uheldigste måten en lærer kan innlede en samtale om en tekst på, er å spørre klassen hvordan de likte teksten. Elever som har problemer med å formulere svar, tyr ofte til bastante negative utsagn, noe som lett «dreper» all videre samtale.

Vi presenterer på de følgende sidene en serie oppgaveark som vil hjelpe elevene å finne fram til fakta og synspunkter i forbindelse med de teksterne de skal arbeide med. Opplysningene som de samler, kan så danne grunnlag for samtaler og annet arbeid med litteraturen. Det er alltid lettere å få igang samtaler når elevene først har arbeidet en del med stoffet og samlet opplysninger.

A Tegn bokas forside

Elevene må oppmuntres til å studere og samtale om forsidene på bøkene. Det skaper forventning og gjør leseropplevelsen rikere. La elevene skrive en forventningslogg på grunnlag av forsiden på boka. Å sette ord på sine forventninger gir nyttig språktrening.

B Viktige sider i ei bok

Arbeid grundig med denne siden. Opplysningene som denne oppgaven gir, gjør det lettere for elevene å orientere seg i bøker og boksamlinger. (ISBN = International Standard Book Number)

C Fakta om - og vurdering av ei bok

I forbindelse med vurdering av ei bok, vil det være tjenlig å samtale i klassen om hva som kan legges i begrepene gode og dårlige bøker. (Læreren må vise varsomhet og ikke trekke «voksne» verdikriterier for sterkt inn.)

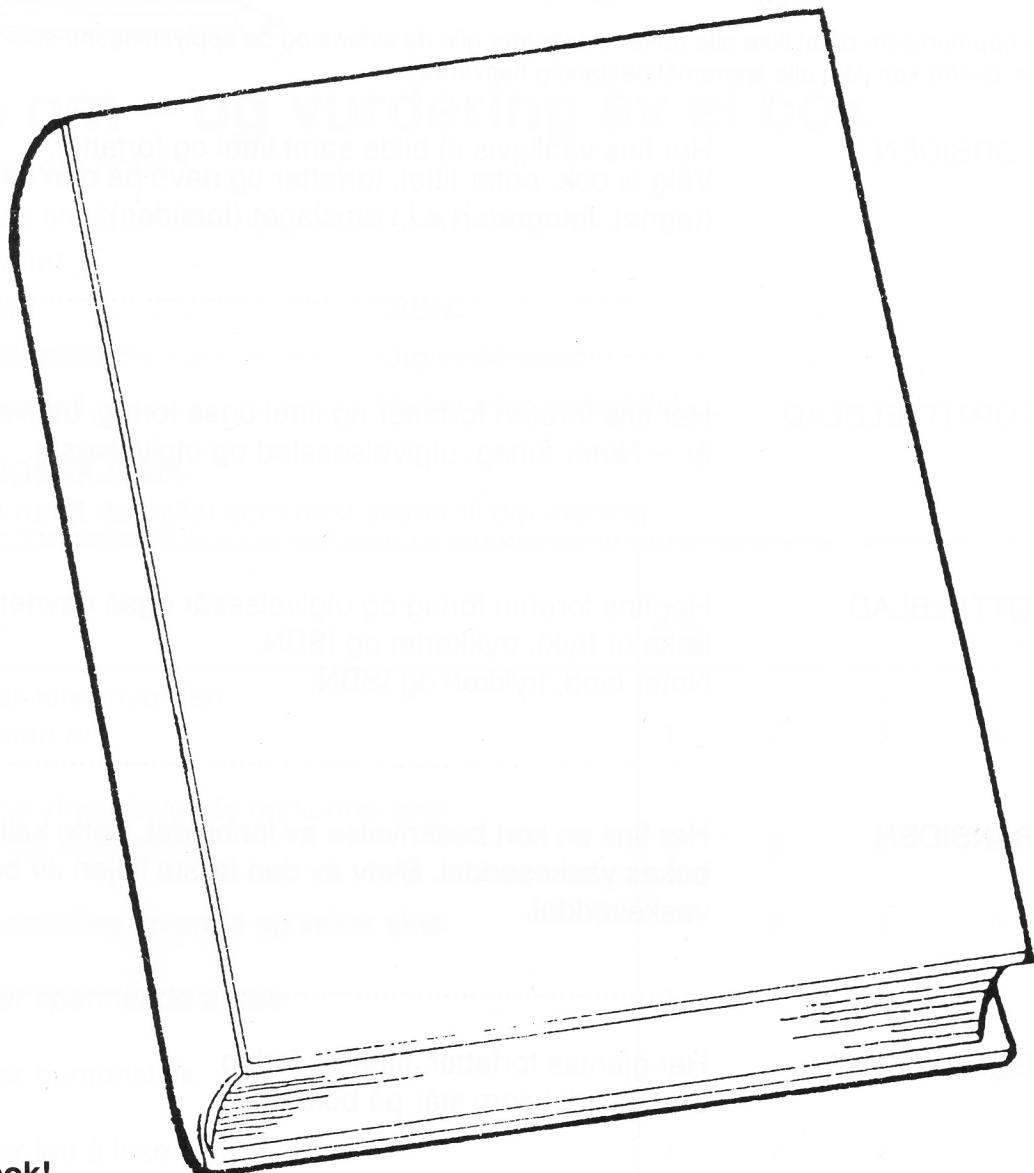
D Klassen vurderer bøker

Et vurderingsskjema kan henges opp i klasserommet. Elevene skriver inn forfatter og boktittel og gir sine tallkarakterer. På den måten gis andre elever tips om hvilke bøker de kan låne.

E Arbeidsskjema for bokomtale

Arbeidet med bokomtale kan bli enklere for elevene dersom de i innledningsfasen får et slikt skjema å fylle ut. Senere bør elevene skrive sine omtaler mer fritt. Det kan virke motiverende å samle bokomtalene fra elevene i en perm på biblioteket. Når medelevene leser disse omtalene som jevnaldringene har skrevet, virker det stimulerende på låne- og leselysten.

TEGN BOKAS FORSIDE

- 1. Velg ei bok!**

2. Skriv bokas tittel

3. Skriv navnet på forfatteren

4. Er boka illustrert? Hvem har laget illustrasjonene?

5. Hva tror du boka handler om?

.....

.....

.....

6. Skriv boktittel og forfatternavn på perm og rygg på boka som er tegnet øverst på denne siden. Lag gjerne ei enkel tegning som hører til bokas tittel.

Viktige sider i ei bok

– når du skal gjøre deg kjent med boka

Vær oppmerksom på at ikke alle bøker inneholder alle de sidene og de opplysningene som er nevnt på dette arket. Derfor kan ikke alle spørsmål bestandig besvares

1. FORSIDEN

Her fins vanligvis et bilde samt tittel og forfatter.
Velg ei bok, noter tittel, forfatter og navn på den som har laget
(tegnet, fotografert e.l.) omslaget (forsiden).

.....
.....

2. FORTITTELBLAD

Her fins foruten forfatter og tittel også forlag, utgivelsessted- og
år. – Noter forlag, utgivelsessted og utgivelsesår.

.....

3. TITTELBLAD

Her finns foruten forlag og utgivelsesår også navnet på landet der
boka är tryckt, trykkeriet och ISBN.
Notera land, trykkeri och ISBN.

.....

4. BAKSIDEN

Her finns en kort beskrivelse av innholdet, detta kallas vanligvis
bokas vaskeseddel. Skriv av den första linjen av bokas
vaskeseddel.

.....

5. BOKRYGGEN

Her gjentas forfatter, tittel och forlag.
Skriv av det som står på bokryggen

.....

6. INNHOLDSLISTE

står vanligvis fremst i boka. Har boka «di» innholdsliste?

Noter i tilfelle første kapitteloverskrift.

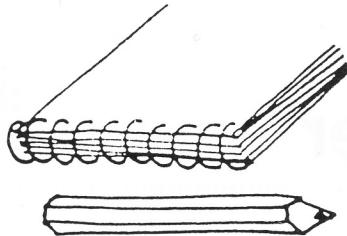
.....

7. REGISTER

står oftest bakerst i boka, alfabetisk ordnet.
Har boka «di» register?

Noter i tilfelle de tre første opplysningene i registret.

.....

Navn:

Fakta om – og vurdering av ei bok

Fakta om boka

Bokas tittel:

Forfatter:

Forlag: ISBN:

Utgivelsesår: Utgivelsessted:

Sideantall:..... Heftet eller innbundet:

VURDERINGSSKJEMA

Sett en ring rundt det tallet som best svarer til din mening:

	I høy grad				Ikke i det hele tatt
1. Teksten skildrer hvordan virkeligheten er	1	2	3	4	5
2. Personene virker levende og kunne godt ha levd i det virkelige liv.	1	2	3	4	5
3. Miljøet framstilles levende og virker ekte	1	2	3	4	5
4. Teksten er spennende å lese	1	2	3	4	5
5. Teksten er humoristisk	1	2	3	4	5
6. Teksten er lett å lese	1	2	3	4	5
7. Jeg anbefaler andre å lese denne teksten	1	2	3	4	5

LITT OM HANDLINGEN

 (Skriv også på baksiden av arket om nødvendig.)
A. I hvilket miljø foregår handlingen?
.....B. Nevn hovedpersonen(e), gi noen opplysninger om vedkommende:
.....C. Fortell meget kortfattet hva teksten handler om:
.....

Klassen vurderer bøker

Skriv forfatternavn og boktittel

Bruk tallkarakterer når du vurderer bøkene: 6 er best, 1 er dårligst.

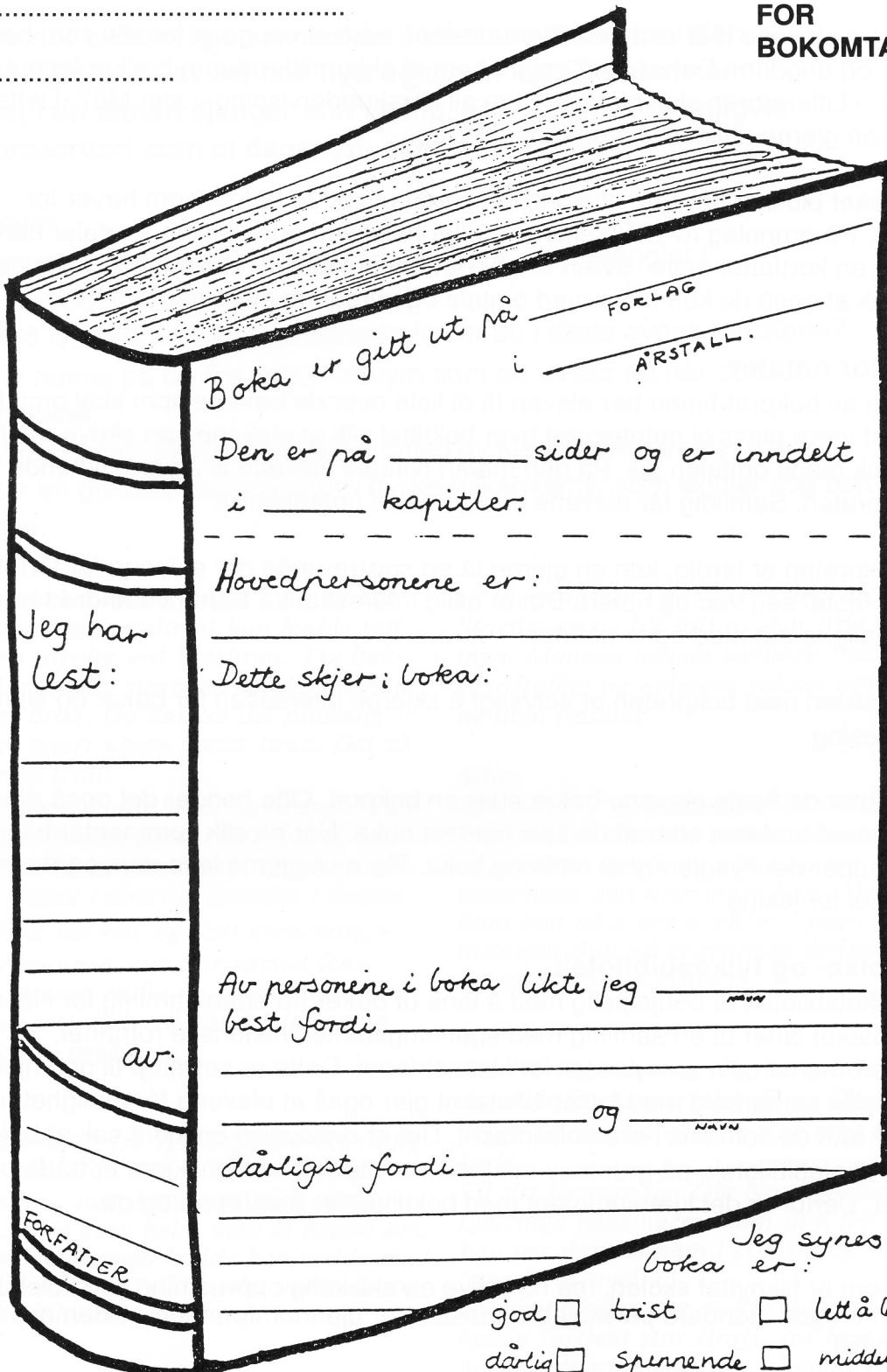
Skriv navnet ditt og tallkarakteren i vurderingsrubrikken.

NAVN:

E

ARBEIDSSKJEMA
FOR
BOKOMTALE

Dato

Jeg vil anbefale andre å
lese boka: ja nei

«BOKPRAT» stimulerer låne- og leselysten

Å oppmuntre elevene til å lese god litteratur er en sentral oppgave for alle som har kontakt med barn- og ungdom. Det er bred enighet om at skjønnlitteraturen beriker leseren på mange vis. «Litteraturen skal gjennomsyre all norskundervisning,» sier M87. Dette utsagnet kan gjerne utvides til å omfatte alle fag.

Fra biblioteket plukker læreren eller bibliotekaren ut ca. 30 bøker, som hører for årsklassen. På grunnlag av bokmeldinger, eller helst ved egen lesing, omtaler hun/han bøkene på en kortfattet måte. Svært bra er det om enkelte av elevene har lest noen av bøkene, slik at også de kan bidra med omtale og vurdering av bøkene.

Bokliste for notater

Ved starten av bokprat-timen bør eleven få ei liste over de bøkene som skal omtales. På lista må det være plass til notater ved hver boktittel slik at elevene kan skrive noen få ord om hver bok mens omtalen gis. På den måten tvinges elevene til å være lyttende og aktive under bokpraten. Samtidig får elevene øving i enkel notatteknikk.

Etter at bokpraten er ferdig, kan en gjerne ta en spørrerunde der elevene får fortelle hvilke ord de har festet seg ved og notert. Det er alltid interessant å høre hva andre har skrevet – og sammenligne det med egne notater.

Hovedhensikten med bokpraten er selvsagt å skjerpe interessen for bøker og stimulere til låning og lesing.

Vanligvis låner de fleste elevene bøker etter en bokprat. Ofte hender det også at elevene vil kommentere omtalen etter at de selv har lest boka. Når en slik kommentar blir gitt i klassen, skaper det nysgjerrighet omkring boka. Flere vil gjerne lese den, og da er vi inne i en god sirkel for lesing.

Lån fra folke- og fylkesbibliotek

Enkelte folkebibliotek er behjelplig med å låne ut bøker fra egen samling for klassen. Folkebiblioteket låner ut en samling med spenningsbøker, historiske romaner, kjærlighetsromaner osv. som passer for klassetrinnet. Dette er selvsagt til god hjelp for skolen. Et slikt samarbeid med folkebiblioteket gjør også at elevene får muligheter til å lese flere bøker enn de som fins i skolebiblioteket. Det er dessverre en kjent sak at bokutvalget på mange skolebibliotek, på grunn av minimale bevilgninger til bokkjøp, er både begrenset og foreldet. Derfor er det kjærkomment med boktilførsler utenfra nå og da.

Men alle som er tilknyttet skolen, må nå kreve en skikkelig opprustning av skolebibliotekene. Uten en god standard på skolebibliotekene er gjennomføringen av den nye læreplanen umulig.

**Bøkene er våre gode venner,
selv når de snur ryggen til oss.**

G. Brandes

**De nyttigste bøkene er de som tvinger
leseren til å tenke videre.**

Fr. Voltaire

Kjente tekster i uvant sjangerdrakt

(Sjangertransponering)

Du kjenner sikkert igjen innholdet i tekstene nedenfor. Men likevel merker du at det noe nytt og uvant her. Tekstene er skrevet i en annen sjanger enn vanlig. Et eventyr blir vanligvis ikke presentert som ei dagsnytt- eller avismelding.

Oppgaver

- 1 Nevn noen sjangerkjennetegn fra eventyr som mangler i disse "eventyrmeldingene".
- 2 Hvilke typiske avisnotiskjennetegn finner du i disse eventyrtekstene?
- 3 Skriv navna på de fire folkeeventyra som du tenker på når du leser avisnotisene.
- 4 Dikt opp noen avisnotiser på grunnlag av kjente folkeeventyr. Lag deretter en gjettekonkurranse om hvilke folkeeventyr som skjuler seg bak notisene.

1.

En oppskaket mann ringte i går til vår redaksjon og fortalte at han hadde sett noe helt utrolig ved Storbrua. Tre bukker i forskjellig størrelse hadde prøvd å gå over brua. Da dukket det plutselig fram et svært uhyre under brua. Det så ut som et troll!

Trollet ga seg til å brøle og krangle med bukkene. Enden på det hele ble at den største av bukkene stanget til trollet slik at det stupte i elva og forsvant i fossen. «Det hele var rett og slett eventyrlig,» sukker mannen som har varslet lensmann, presse, radio og fjernsyn om det han har sett. Selv vil han nå la seg undersøke av psykiater.

2.

En småbruker fra Åslia gjorde det riktig godt i går. Han dro til byen og skulle selge ei ku, men handelen gikk riktig dårlig. Han kom heim uten et eneste øre, men på heimvegen hadde han vedda med naboen sin. Det veddemålet vant han og ble 100 daler rikere.

(Tittelen på dette eventyret er navnet på hovedpersonen i eventyret.)

3.

Ei kjerring falt i går i elva nedenfor Storfossen og ble tatt av den strie strømmen. Mannen hennes sammen med gårdsfolket og naboen soknet etter henne uten resultat.

Siste:

Kjerringa er nå funnet i elva ovenfor fossen med ei saks i handa. Mannen opplyste at kjerringa alltid hadde vært annerledes enn kjerringer flest. Derfor kom han på å lete ovenfor fossen. Lensmannen skal nå etterforske denne drukningsulykken nærmere.

4.

Ola Nordigarden og Ola Sørigarden er anmeldt for konemishandling. De skal begge ha banket konene sine med bjørkeris.

Til sitt forsvar sier Ola Nordigarden at kjerringa hans narret ham til å tro at han var død, la ham i ei kiste og fikk istrond begravelse.

Ola Sørigarden sier at kjerringa hans hadde fortjent stor straff, for hun sa hun sydde usynlige klær til ham. Derfor møtte han fram splitter naken i begravelsen til Ola Nordigarden.

Tekstene på denne sida og annet eventyrstoff er innspilt på NORSKKASSETT 8: Vi tipper eventyr. (Se oversikten fremst i dette bladet).

Avisnotiser og leserinnlegg

1

Det første vi hører når vi våkner, er VOV, – det siste før vi endelig kan sovne er VOV.

Dessuten har jeg vært nødt til å gå ut om natten og jage en nabos hund, etter fånyttes å ha ringt på til vedkommende. En gang så jeg meg også nødt til å få politiets hjelp – kl. 3 om natten. Hele tomta vår er full av hundeskitt – til og med på trappa finner vi ganske ofte «hilsener fra naboen».

Hva skal vi gjøre? Jeg skjønner ikke at helserådet godtar dette.

Hunder trengs i politiet, for blinde og andre som kan nytiggjøre seg hundenes egenskaper. Likedan kan hunder være til sosial hjelp for ensomme og gamle. Men at hunder er et statussymbol, nei – tvert imot.

2

Jeg leste forleden dag i en avis at noen barn hadde funnet et norgesglass med penger, til sammen kr 5500,-. Jeg sitter videre fra artikkelen: «Ingen eier har hittil meldt seg. Hvis ingen melder seg, vil pengene med tid og stunder bli Statens eiendom.» Dette synes jeg er veldig rart, for det var jo barna som fant pengene. Derfor spør jeg hvorfor Staten skal ha pengene. Dette virker urimelig. Selv om barna får 10 prosent, er det fortsatt 90 prosent som barna også har funnet.

3

Ein gardbrukar i Hjartdal vart «rana» for ca. 5 000 kroner av ei ku i fjøset sitt. Han hadde hengt frå seg jakka medan han heldt på med noko arbeid. Kua åt opp mest heile jakka og alle pengane som låg i ei lomme. Gardbrukaren lurte på om han skulle slakte kua for å få tak i pengane, men han kom til at det ikkje ville lønne seg. Kua er verd ca. 13 000 kroner og er flink i mjølkeproduksjonen.

4

Et redningshelikopter fra Ørland flystasjon ble tilkalt da en amerikansk kvinne under en tur på Kålåstinden ca. en mil fra Ørsta sentrum falt ned i en 5 meter dyp fjellsprekk. Kvinnen var sammen med en del ungdommer da ulykken inntraff. Ca. to timer senere ble hun bragt opp fra fjellsprekken av mannskapene på redningshelikopteret.

Kvinnen ble umiddelbart etter at hun var reddet opp, transportert til Sentralsykehuset i Ålesund. Tilstanden er god til tross for et benbrudd.

5

Et dristigt Tyveri er begaæt i den nye militære Skolebygning paa Fæstningen i Kassererkontoret i 2den Etage. Tyvene havde gaaet ind gjennem Kjældervinduet og hadde bemægtiget sig den i Kontoret staande tunge Jernkasse, hvori Værdipapirer m. v. opbevares. Den havde de baaret til et mere afsidesliggende Værelse, hvor de havde boret Huller i Laasen og derved faaet denne brukket op, hvorved de bemægtigede sig de i Skrinet værende Kontanter samt en Bankbog lydende paa 2000 Spd. Man er ikke kommet paa Sporet af Gjerningsmændene.

6

Hvorfor skulle det ikke finnes liv på andre planeter? Det finnes flere solsystemer enn vårt, og det finnes nok kulturer som er kommet lenger enn oss jordboere. Det er jeg sikker på!

Da er det bare naturlig at de vil utforske kloden vår, og at de kommer i sine romskip.

Men jeg synes det er tåpelig å framstille vesener fra fremmede kloder slik som mange filmer og tegneserier gjør det.

Jeg tror altså at det finnes UFO'er, men de styres ikke av små grønne skapninger med antenne på hodet!

7

Jeg lurer på om kontakten mellom gamle og unge hadde vært bedre hvis vi unge hadde vært litt mer hjelpsomme og oppmerksomme mot de gamle. Vi må huske på at de gamle trenger lengre tid til å gå og handle, og kanskje er de stive i fingrene så de trenger hjelp til å åpne pungen. Og man skal heller ikke le av dem selv om de er litt sparsommelige med pengene sine, for de har bare trygden å leve av, og dessuten har de levd i en tid da de måtte spare.

Jeg tror at hvis ungdommen hadde gått ærend og kanskje vasket opp for dem en gang iblant, hadde forholdet mellom unge og gamle blitt mye bedre.

8

En sagbrukseier i Sønderjylland i Danmark har latt bygge et hus av materialer som var skåret fra ett eneste tre. Men så var treet også en kjempe – en edelgran som var 170 år, var 35 meter høy, og 120 cm tykk allerede i 10 meters høyde. Det måtte felles, og gav dermed materialer nok til et lite hus på fem ganger åtte meter i én etasje – og det ble til og med tre til overs til en del inventar: to bord, tre benker, en stol, to krakker, en slagbenk, en seng og en vogge.

9

I Aserbaidsjan hendte det nylig at en ulv reddet en tre år gammel pike som hadde gått seg vill og måtte overnatte på bunnen av en dyp kløft.

Det skjedde i den lille landsbyen Jejrangel. Alle i landsbyen var forskrekket over nyheten om at datteren til arbeideren Mirsa Ibrakimov var forsvunnet. De lette etter henne hele natten, men forgives.

Om morgenen fant en gjeter den utmattede piken. Hun fortalte at en stor hund hadde holdt henne varm med sin egen kropp. Gjeteren fant sporet etter en ulv, og like etter så han ulven sitte under et tre.

A Undersøk sjangrene leserinnlegg og avisnotiser

1 Alle tekstene på tekstsida er hentet fra aviser. Tre av tekstene er leserinnlegg, resten er notiser. Hvilke er leserinnlegg, og hvilke er avisnotiser?

(Underskriftene på leserinnleggene og navna på nyhetsbyråene er tatt bort. Ellers ville denne oppgaven blitt for enkel.)

2 De personlige pronomenene **jeg** og **vi** viser at vi har med subjektive tekster å gjøre. Finn noen eksempler på subjektive uttalelser i leserinnleggene.

3 Hva handler hver av tekstene om? Skriv en setning for hver tekst.

4 a Foreslå en dekkende tittel på hver tekst.

b Hvilke krav bør vi sette til en god tittel? Sett opp noen punkter.

Drøft svarene i klassen etterpå.

5 a En av tekstene stod i ei avis en gang i 1880-åra. Hvilken tekst kan det være?

b På hvilke måter skiller denne teksten seg språklig fra de andre tekstene? Sett opp ei liste med noen av særtrekka i denne teksten.

c Skriv teksten om til dagens bokmål.

6 a Finn teksten som er skrevet på nynorsk.

b Nevn 3 - 4 ord fra denne teksten som ikke kan brukes i dagens bokmål.

7 Hvilken av tekstene syns du egner seg best til å skrive om til fortelling? Grunngi valget ditt.

8 a I mange av avissjangrene står de viktigste opplysningene først i teksten. (Se på nyhetstrekanterne.) Hvilke av tekstene samsvarer best med nyhetstrekanterne?

b Nevn andre sjanger der nyhetstrekanteren passer.

B Hva leste du?

1 På hvilken måte ble datteren til Mirsa Ibrakimov reddet fra å fryse i hjel?

2 Hva slags tresort bygde sagbrukseieren i Sønderjylland et hus av?

3 Hvorfor ville ikke gårdbrukeren i Hjartdal slakte kua si for å få tak i pengene den hadde spist opp?

4 Hvilke av avisnotisene henter sitt stoff fra utlandet?

5 Hvor ligger Kålåstinden?

6 Hvordan hadde tyvene som brøt seg inn på Festningen greid å få tak i pengene som lå i et skrin i en jernkasse?

Først leser du den viktige oppsummeringen, så leser du om andre vesentlige ting og etter hvert som du leser, får du mindre og mindre viktige opplysninger.

C Skriv

1 Velg ut en av avisnotisene og skriv den om til ei fortelling.

2 Skriv et svar på et av leserinnleggene.

Slik gjør jeg det

Små drypp fra lærer til lærer

Arbeidsbok som «jukebok» ved prøver

Elevene har vanligvis arbeidsbøker i mange fag. I arbeidsbøkene fører elevene svar på oppgaver, her fins det også notater fra lærerens gjennomgang av stoffet. Kanskje har eleven på egen hånd samlet opplysninger, klipp fra aviser og ukeblad m.m. Noen elever liker å dekorere med bilder, tegninger, border og fargelegging av forskjellig slag.

De som lager ei vakker og fyldig arbeidsbok, har sikkert glede av arbeidet, lærerikt er det også.

En fin stimulans i strevet med arbeidsbøker er at læreren nå og da tillater at arbeidsbøker blir brukt når det gis prøve i faget. Ved muntlig avgangsprøve kan eleven legge fram arbeidsboka og gjøre greie for arbeidet med stoffet. Elevene ser straks arbeidsboka som mer nyttig når de vet at den kan brukes som hjelpemiddel ved prøver o.l.

«BOKA SOM VOKSER» - Elevene skriver bok selv - om framtida -

Skolen kjøper inn ei finere skrivebok, f.eks. av hyttebok-, gjesteboktypen. Klassen velger et emne som elevene er opptatt av. Vi valgte tanker om *FRAMTIDA*.

Det var enighet om at dette skulle bli ei *vakker bok*. Bidragene fra elevene skulle være skikkelig skrevet og gjennomarbeidet. Elevene ville gjøre sitt beste for å skrive så pent som mulig. Læreren skulle, det var elevenes ønske, lese gjennom alle bidrag før de ble ført inn, slik at skrivefeil og «dumheter» ble luket vekk.

Boka skulle være klassens avskjedsgave til skolen, til skolebibliotekets «gavehylle». (Slike «gavebøker» føres også inn i bibliotekets gaveprotokoll.)

Etter at bidragene var skrevet, gikk boka på rundgang i klassen, noen tok den også med seg heim for å føre inn sine bidrag. Mange dekorerte og tegnet i boka. Alle leste det *de andre* hadde skrevet, noen skrev flere innlegg. Stoffet vakte diskusjon i klassen. Boka vokste og ble ei vakker bok som elevene var stolte av.

En rekke av innleggene ble samlet til en dobbeltside i lokalavisa. Dette vakte positiv oppmerksomhet i lokalsamfunnet.

Meningsfylt arbeid i forbindelse med prøver

Når elevene har korte prøver i fagstoff av ulikt slag, vil de alltid bli ferdige med prøven til forskjellig tid. Vanligvis må de elevene som arbeider raskt, sitte og vente til resten av klassen er ferdig med sine prøver.

Dette er ingen gunstig situasjon. Uvirkosomme elever kjeder seg, noe som i mange tilfeller fører uro med seg.

Følgende ordning er da praktisert med hell: Etter hvert som elevene er ferdige med prøven, leverer de sine utfylte svarark til læreren, som gir dem prøvearket om igjen. Dette arket skal elevene nå igjen fylle ut, men nå har de lov til å slå opp i læreboka.

På denne måten er hele klassen i aktivitet hele timen. Elever som arbeider raskt, får anledning til å kontrollere sine svar med læreboka. Motivasjonen til dette er vanligvis på topp straks etter at prøven er innlevert. Dessuten fester kunnskapene seg bedre etter en slik nysgjerrig kontrollrunde.

Femraderen

Dette er et kortdikt som er lett å skrive. Som navnet sier, består det av fem linjer. Disse linjene skal bygges opp på en bestemt måte, slik:

1. linje består av ett ord: selve emnet (substantiv)
2. linje består av to ord: beskriver emnet (adjektiv)
3. linje består av tre ord: forteller om handling (minst ett verb)
4. linje består av fire ord: skildrer hva du føler for emnet
5. linje består av ett ord: gjentar emnet (substantiv)

Studer de tre eksemplene nedenfor.

Fotball
artig, spennende
dribler, nikker, skyter.
Gir følelse av frihet.
Fotball.

Fødselsdag
spennende, festlig
åpner mange pakker.
Blir glad og overrasket.
Fødselsdag.

Ord
lange, korte.
Vi skriver mange
og tankene får vinger.
Ord.

Hva kan femraderne handle om? Det kan være alt mulig - gjerne de små, dagligdagse tingene: pennen din, genseren, sykkelen, kniven, halskjedet osv. I en skoleklasse kom disse fors-lagene fram: et dyr («dyrrader»), mat du liker («matrader»), deg selv («egorader»).

Skriv femradere!

Eksempel på livsdikt (biodikt)

Trines livsdikt

1 navn	Trine Elisabeth
2 egenskaper	snill, snarsint, trøtt om morran, tenker sent
3 familie	datter av Elin og Trond, storesøster til Terje
4 liker	å danse, spise sött, svømme (i varmt vatn)
5 behøver	frisk luft, kvit katt, en lang gutt med kviser
6 kjenner	popstjerner, spanioler; en drøss med småunger
7 redd	edderkopper, torden og krig
8 ønsker	å komme framover i alfabetet, nye dansesko
9 mistet	dansesko, sykkelen, tålmodigheten med Terje
10 bosted	Eidsvolds gt. 44, 7800 Namsos
11 etternavn	Øvreby
12 fødselsdag	12. april (samme dag som Inger Hagerup)

A Skriv ditt livsdikt. Du kan gjerne ta med flere punkter enn Trine Elisabeth har gjort her.
B Skriv et brev til Trine. Bygg brevet på opplysninger fra Trines livsdikt.

BRUKSANVISNING FOR GRAMMATIKKSPILLET

Et ordklassespill kan være en morsom måte å variere innlæringen av ordklassene på. Elevene deles inn i grupper på f eks fire elever, én er dommer og sitter med fasiten samtidig som han noterer poengene. Det som trengs er en spilleplate, en fasit, tre brikker og en terning til hver gruppe. Elevene skifter på å være dommer.

Mens elevene spiller, kan det være dempet musikk i klasserommet, så de forskjellige gruppene ikke hører hverandre.

Spillet kan gjøres enklere og ta for seg færre ordklasser og utvides etter hvert som nye ordklasser gjennomgås.

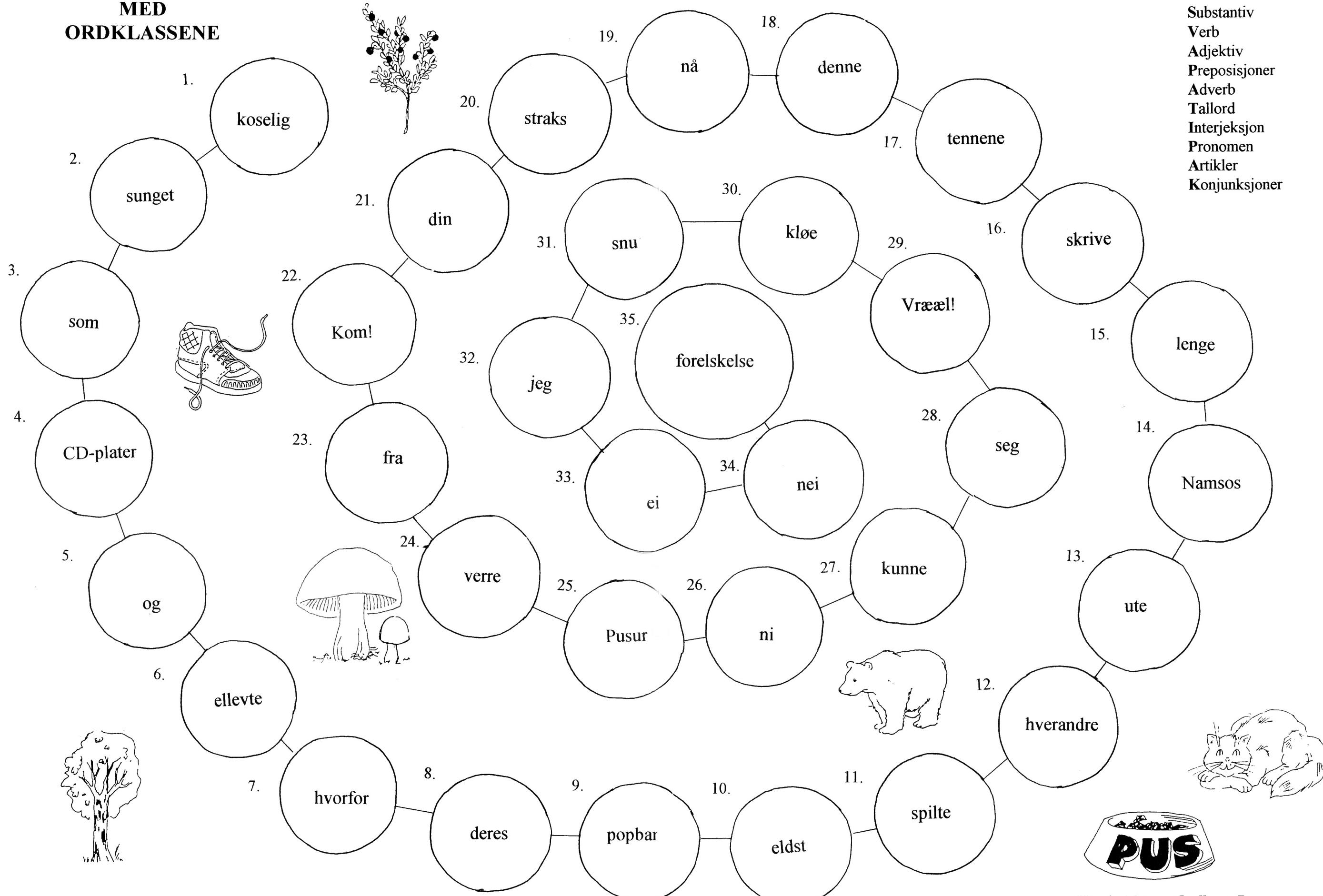
Fasiten kan også varieres alt etter hvor detaljert en vil gå til verks. En kan forvente kun ordklassen, eller en kan gå mer i dybden. Ordet ELEVER kan gi 6 poeng, for substantiv, fellesnavn, hankjønn, flertall, ubestemt form og konkret.

For å gjøre det lettere for elevene å huske navnet på ordklassene, kan en la forbokstavene danne et ord, svapatipak.

**LEK
MED
ORDKLASSENE**

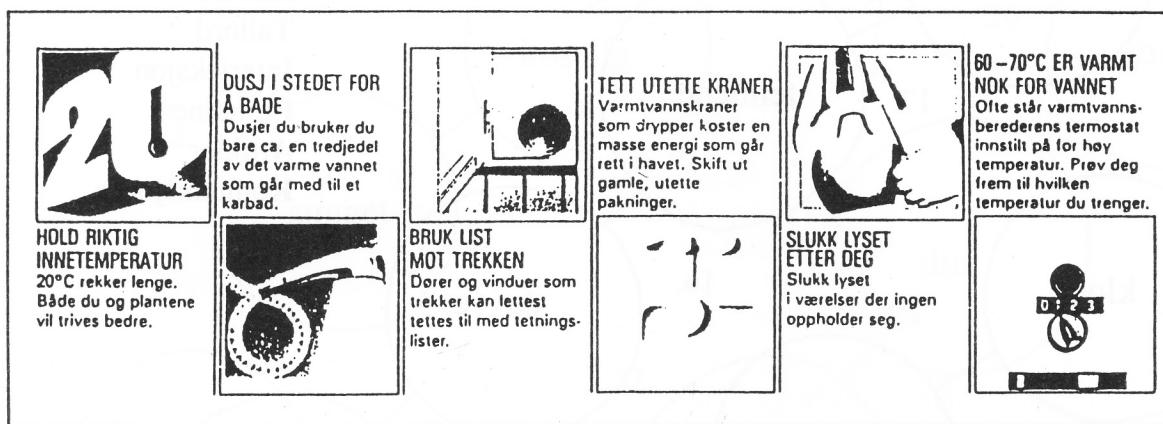
GRAMMATIKKSPILL

Substantiv
Verb
Adjektiv
Preposisjoner
Adverb
Tallord
Interjeksjon
Pronomen
Artikler
Konjunksjoner

Skriv en brukssjangertekst

Spart energi – er penger spart

I rammen ovenfor finner du mange gode argumenter for å spare strøm.

Skriv en tekst der du med god grunngiving oppfordrer folk om å spare energi. Bruk punktene ovenfor – og gjerne andre også. Benytt dine egne ord, og sorg for at argumentene knyttes sammen på en grei og naturlig måte.

Velg selv en sjanger som du syns kler stoffet. Her er noen sjangerforslag: artikkel, essay, intervju, leserinnlegg i Ordet fritt-spalten.

Skriv fremmedordene rett

Skal det være enkel eller dobbel konsonant i disse fremmedordene? Skriv ordene rett. Bruk ordlista dersom du er i tvil.

1. ka-erat (m)	11. intere-ant (s)
2. a-elsin (p)	12. ko-ossal (l)
3. tu-el (n)	13. kvi-ering (t)
4. a-resse (d)	14. i-sekt (n)
5. bu-ett (k)	15. para-ell (l)
6. ka-erolle (s)	16. bi-ett (l)
7. a-estere (r)	17. a-laus (p)
8. mi-ion (l)	18. a-orakk (n)
9. ba-ong (l)	19. ko-isjon (l)
10. a-arat (p)	20. lo-omotiv (k)

Vi skriver rapport

Å greie ut om noe sjølopplevd

En rapport er ei kort skriftlig utgreiing om noe en har vært med på eller vært vitne til. Rapporten er gjerne stilet til en eller flere mottakere.

I rapporten gjør en først greie for når og hvor dette hendte, og hvem som var med. Deretter forteller en om hva som foregikk. En kan også gjøre rede for resultatene av det som skjedde. Rapporten slutter gjerne med en konklusjon: Hva har en lært av dette?

I skolearbeidet kan du av og til få bruk for å skrive en rapport. Det kan være for eksempel om en undersøkelse dere har gjort i naturfag, om en ekskursjon som klassen har gjort til et bestemt sted, eller om et kursopplegg på en leirskole hvor dere har vært.

Her er de to aller viktigste kravene til en god rapport:

- Den må være så kortfattet og samtidig nøyaktig som mulig.
- Den må inneholde alle viktige fakta.

Nå kan du først studere rapporten om et skolebesøk på denne sida, og deretter de to rapportene om et tjuveri på side 20.

TRE RAPPORTER

Rapport fra besøk ved Ulvskog videregående skole

9 a besøkte skolen onsdag 15. februar for å få orientering om studietilbudene ved skolen.

1. Orientering om studierettingene

Rådgiver Anne Hammer orienterte om studierettingene ved skolen.

2. Omvisning

9a ble delt i grupper, etter ønske om studierettinger. Elever ved hver av studierettingene ledet omvisningene.

3 Spørsmålsrunde

Rådgiver Anne Hammer og omvisningslederne svarte på spørsmål fra elevene og klasseforstanderen i 9a.

4 Oppsummering

Loggen som elevene skrev etter at de kom tilbake til skolen, viste at de fleste syntes de hadde hatt godt utbytte av besøket. Fem elever gav uttrykk for at de ville ha lært mer dersom de på forhånd hadde fått studere brosjyren fra Ulvskog videregående skole.

Ulvskog, 15. februar

Lena Sjøstrand

rapportskriver for klasse 9a

Rapporter om tjuveri:

To ungdommer, Kristian og Hilde, var en dag vitner til at en person kom springende ut fra forretningen UR & SMYKKER A/S med tjuvegods i en bag. Lensmannen i Askhaug bad etterpå Kristian og Hilde skrive rapport om det de hadde sett. Her er rapportene:

KRISTIANS RAPPORT:

Jeg var på vei inn døra til UR & SMYKKER A/S da en lang, maskert fyr kom springende ut. Han snublet i beina mine og falt i butikktrappa, men kom seg fort på føttene igjen og forsvant om hjørnet og løp oppover Brugata.

Jeg la merke til at mannen hadde noe gjennomsiktig over hodet, men kunne se at han hadde briller. Han hadde mørke fritidsklær. I den åpne, gule bagen så jeg klokker og smykker.

Det hele gikk så fort. Tjuven var ingen gammel mann, han hadde skitne joggesko. Klokka var litt over 15, for jeg kom fra skolen.

HILDES RAPPORT:

Dato: mandag 13. oktober

Rapport til: Lensmannen i Askhaug

Fra: Hilde Lynghaug, Blåbærstien 12, 7713 Askhaug

Sak: Tjuveri fra UR & SMYKKER A/S, Storgata 3

Jeg stod på hjørnet Storgata/Brugata. Klokka var ca 15.15. En mann kom springende ut fra forretningen med en stor, gul bag fylt med tjuvegods, ur og smykker. Mannen snublet i butikktrappa, men kom seg raskt opp og hinket fort oppover Brugata, der han forsvant i et portrom. Han mistet noe tjuvegods på trappa.

Signalment: Mannen var trolig 18–20 år, ca 1,90 lang. Han hadde blå joggedrakt og lyse joggesko. Han hadde et mørkt skjerf over hodet og en slags ansiktsmaske. Det virket som håret under skjerfet var mørkt og krøllete.

Skriv sjøl

Drøft rapportene til Kristian og Hilde i gruppa eller klassen. Hva er bra, og hva er mindre bra?

Skriv så din egen mening her:

1. Hva er bra i Kristians rapport?

.....

.....

2. Hva er mindre bra i Kristians rapport?

.....

.....

3. Hva er bra i Hildes rapport?

.....

.....

4. Hva er mindre bra i Hildes rapport?

.....

.....

5. Skriv ut fra innledningen på side 21 en punktvis oversikt over hva en rapport bør inneholde.

.....

.....

.....

Velg oppgaver

6. Skriv en rapport om et skolearbeid du har gjort eller vært med på.
7. En dag ser du en last som faller ned fra en bil. Dette fører til trafikkstans. Skriv en rapport om dette.
8. En fin måneskinnskveld ser du en merkelig gjenstand som beveger seg høyt oppå himmelen. Skriv en rapport.
9. Du er utplassert i arbeidslivet. Skriv rapport fra en dag i arbeidslivet.

(Tegnet betyr at her skal du skrive svaret i skriveboka di.)

Norsk kryss 4 – 1996

NYNORSK

Kjempekryss med norske forfattarnamn m.m.

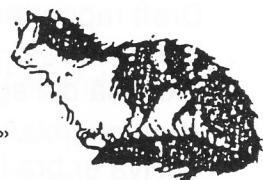
VASSRETT

- 1 Bokstav nr 6
- 2 På bilar frå Romania
- 3 Fuktig, våt
- 8 Kommune i Møre og Romsdal/fisk
- 11 Boligen til bjørnen
- 12 Norsk diktar (1828–1906) skreiv m.a. «Peer Gynt»
- 13 Norsk eventyrsamlar (1813–1882)
- 14 Verdsdel
- 15 To like vokalar
- 16 Hunderase
- 21 Syte, sutre
- 22 Fordring, plikt
- 24 Gutenamn
- 27 Tørt kornstrå
- 28 Siste vokal
- 29 Vokal
- 30 Handverkar
- 31 Tru, mistenke
- 32 100 m²
- 33 Konjunksjon (omvendt)
- 35 Mosjon, kroppsøving
- 37 Tal (dekadisk eining)
- 39 Eige
- 41 Flaksa, svevde
- 44 Norsk diktar (1857–1904) skreiv m.a. «Berre ein hund»
- 47 Nemner, uttaler
- 49 Stor forbundsstat (fork.)
- 50 Flire, more seg (omvendt)
- 51 Jentenamn
- 53 Land i Europa (bokmål)
- 56 Gjerrigknarken
- 59 Betle, be om
- 62 På bilar frå Tyskland
- 63 Avfall, etter f.eks. gruvedrift
- 64 Sein, langsam
- 65 Den bokstaven vi brukar mest
- 66 Stor fugl, som 7 loddrett
- 68 Tagg, bønnfalt
- 69 Pengesterk, velhalden
- 72 Reiskap til m.a. hagearbeit
- 74 Turen, ferda
- 77 Norsk barnebokforfattar (1920), skreiv m.a. om Ole Alexander
- 80 Ukokt
- 82 Tilbakereise
- 83 Den minste delen av eit grunnstoff
- 85 Sort, slag
- 86 Svensk by
- 88 Seine, langsame
- 90 Terg! Ert!
- 93 Oppfører seg, viser seg
- 94 Vassdrag, stor bekk
- 95 Sinne
- 96 Leige (forkortning)
- 97 Guden med bukkane og hammaren, Mjølnar

LODDRETT:

- 1 Produsentane (Ordet godtas med ein k for lite).
- 2 Elv, poststad (2450)

- 3 Bokstav nr 2
- 4 Norsk forfattar (1833–1908) skreiv m.a. «Familien på Gilje»
- 5 Vokalar
- 6 Antonym til inne
- 7 Storfugl
- 9 Purke (omvendt)
- 10 Gutenamn (omvendt)
- 11 Norsk forfattar (1890–1960)
- 13 Stor, rik
- 16 Stele, røve
- 17 Norsk forfattar (1912–1991), skreiv m.a. «Kardemomme by»
- 18 Engsteleg, skremt
- 19 Fugl
- 20 By i Noreg (omvendt)
- 23 Årstid
- 25 Alfabetnaboar
- 26 Ljom, støy
- 27 Norsk forfattar (1859–1952), skreiv m.a. «Sult»
- 34 Gutenamn
- 35 Stele, gripe
- 36 Vokal, som 29 vassrett
- 38 Gutenamn
- 40 Bibelsk namn (omvendt), dotter til Laban
- 41 Som 1 vassrett
- 42 Djupvassfisk
- 43 Norsk komponist (1843–1907)
- 45 Kald dessert
- 46 Plassére
- 47 Norsk forfattar, skreiv m.a. diktet «Kallen og katten»/ kommune i Vestfold (3070)
- 48 Land i Europa
- 52 Antonym til først
- 54 Elv, poststad
- 55 Husdyrprodukt
- 56 Karakter
- 57 Farge
- 58 Dårlig karakter
- 60 Belegg
- 61 Som 65 vassrett
- 67 Ordet som er eit slikt pronomenn
- 68 Brekke, knekke
- 70 Som 45 loddrett
- 71 Dyr.
- 72 Gutenamn (kongenamn)
- 73 Gutenamn
- 75 Okkuperer
- 76 To ulike vokalar
- 77 Gutenavn (kongenavn)
- 78 Purke
- 79 Trå
- 81 Kake
- 82 Styre
- 84 Poststad 4460 (Rogaland)
- 87 Jentenamn
- 89 Som 50 yassrett
- 91 To like konsonantar
- 92 Gjer ryttaren

71 loddrett

Norsk kryss 4 – 1996

NYNORSK

KJEMPEKRYSS

Løysinga sender du til NORSK-NYTT v/Jon Hildrum,
Høknes ungdomsskole, 7801 NAMSOS innan 15. januar 1997
Du deltek da i loddtrekkinga om ungdomsbøker.

71 loddrett

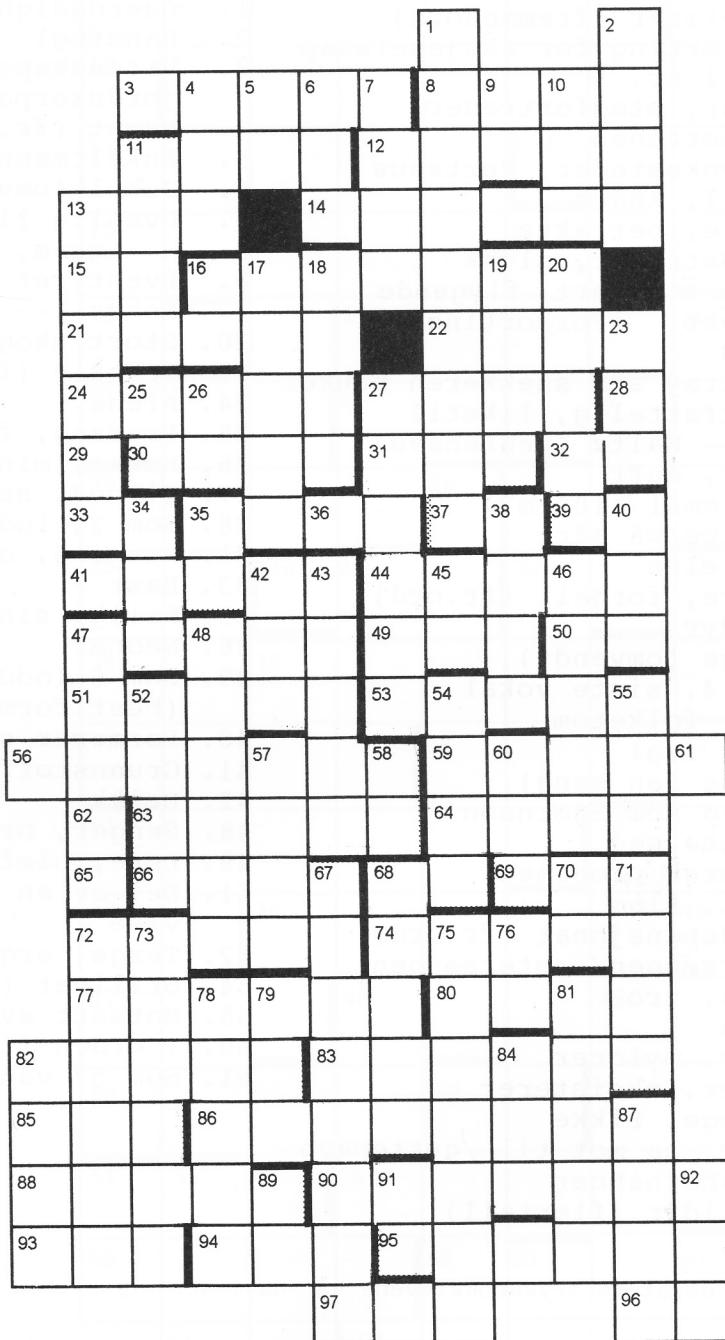
16 vassrett

Kva syns du om vanskigraden på dette kryssordet? (Kryss av!)

vanskeleg

middels

lett

Bruk dei store trykkbokstavane (versalane) når du løyer kryssord:

ABCDEFGHIJKLMNPQRSTUVWXYZÆØÅ

Namn: klasse: skole

Adresse

Norsk kryss 4 – 1996

BOKMÅL

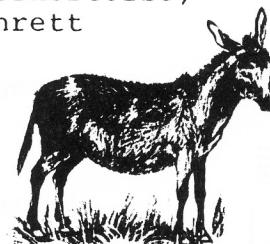
VANNRETT

1. Talelærer (fremmedord)
8. Forkorting for aksjeselskap
10. Vokal nr. 5
11. Vikar, stedfortreder
12. Kammertonen
13. Skjenkesteder, vertshus
14. Fjell, knaus
15. Titte, betrakte
16. Landstryker, slusk
18. Uidentifisert flygende objekt (Forkorting)
19. Land
21. Verktøy som snekkeren bruker
23. Lettfattelig, liketil
25. ----- Waitz (jentenavn)
27. Lukt, duft
29. Flatemål (100 m²)
30. Skorpe på sår
32. Nektelse
34. Entre, forhall (fr.ord)
37. Hovdyr
38. Farge (omvendt)
40. Den 4. siste vokal
41. Øde, folketom
42. Stor fugl
43. Ordne (en seng)
44. Måned som Bjørnson valgte seg
46. Nynorsk pronomen
47. Sort, slag
48. Hundepensjonat (fr.ord)
50. Brorsønnen/søstersønnen
53. Anta, tro
54. Ryke
56. Kryr, myldrer
57. Lever, eksisterer
58. Bevege, rikke
59. Våge, ha mot til /guttenavn
62. Alfabetnaboer
63. Skalldyr (flertall)

LODDRETT

1. Overdådighet, flotthet
2. Hannfugl
3. Vitenskapsmenn som studerer jordskorpa
4. Havet (fr.ord)
5. Enkeltmenneske, individ(fr.ord)
6. Jøkel (omvendt)
7. Uvanlig lite menneske
8. ----gram, luftbrev (fr.ord)
9. Evéntyret
17. Nohas ---
20. Stort skogsdyr
22. Fengsle (fr.ord)
24. Alene
25. Presang, foræring
26. Huske, minnes
27. Tilbud, salgsforslag
28. Som 24 loddrett
31. Munning, os
33. Hast
35. Rolig, sindig (fr.ord)
36. Nedbør
39. Som 6 loddrett flertall (best.form)
40. Formerer seg, får unger
41. Grunnstoff
42. Drikk
48. Senger, brisker
49. Lure, bløffe, bedra
51. Del av en sang, salme eller vise
52. Terge, ergre
54. Stillhet (omvendt)
55. Motsatt av sur
60. I orden (forkortelse)
61. Som 57 vannrett

42 vannrett

Bruk de store trykkbokstavene når du løser kryssord.

37 vannrett

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

Norsk kryss 4 – 1996

BOKMÅL

42 vannrett

Når du har løst kryssordet sender du løsningen til
NORSK-NYTT v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole,
7801 NAMSOS innen 15. januar 1997.
Du deltar da i loddtrekningen om ungdomsbøker.

Kan du julesangene?

Nedenfor ser du noen ord fra åtte forskjellige julesanger.

Hvordan begynner hver av de sangene som disse orda er henta fra?

1 Den fyrste gong ho skinte -

2 Du stjerne over Betlehem -

3 Stjernen ledet vise menn -

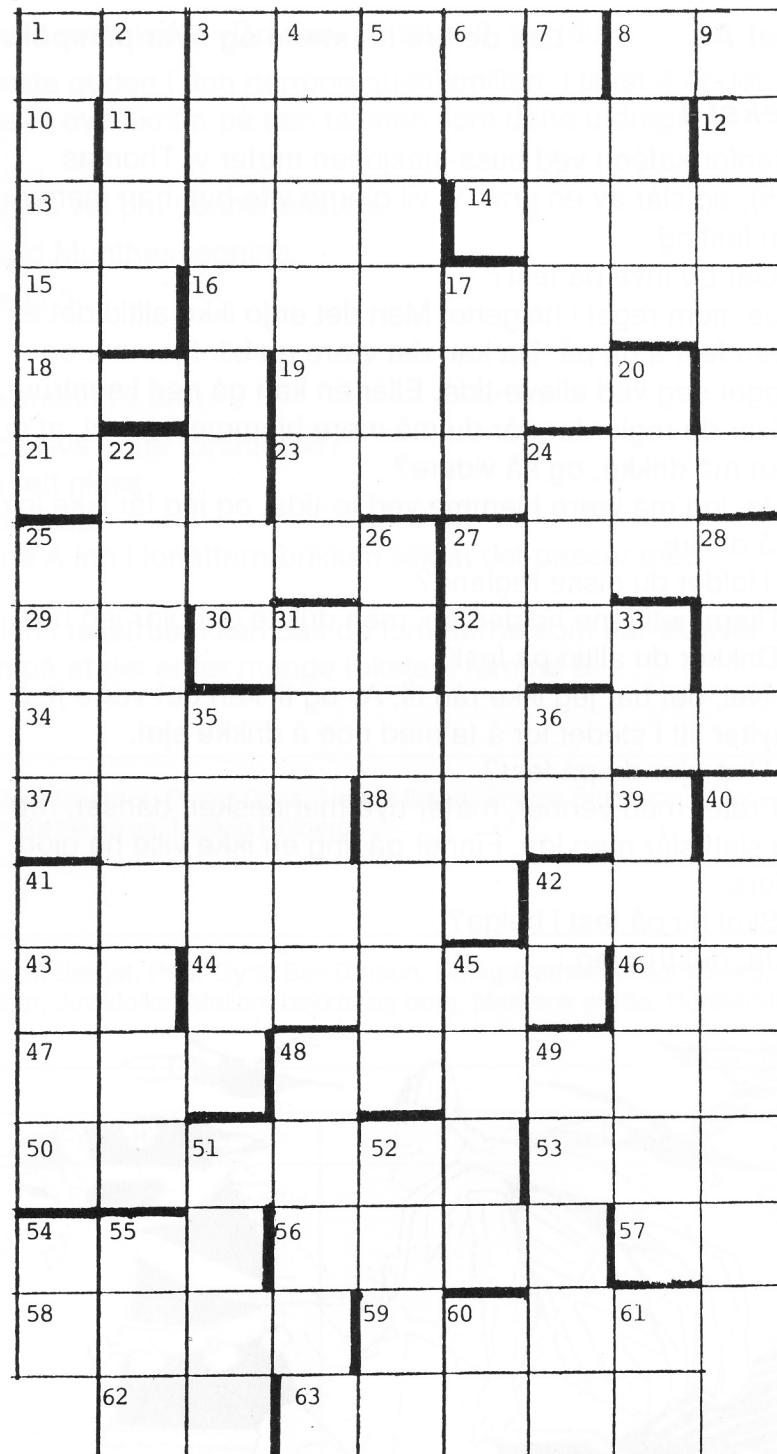
4 Slekt skal følge slekters gang

5 - tre stjernemenn, vi vet jo -

6 - av tindrande ljos i kveld -

7 - hun sier stjernen lyste så -

8 Når stjernen skinner, om han

Innsendt av: _____

Klasse: _____ skole: _____

Adresse: _____

Tentamen i norsk hovedmål

Til eleven: Oppgavesettet består av to deler, del A og del B.
Svar på spørsmåla i del A. Skriv tydelig nummer på svara dine.
Du skal skrive en av oppgavene i del B.
Skriv nummer og overskrift på oppgaven din.

Del A: Les de fire tekstene og svar på spørsmåla på den følgende siden.

Tekst 1

Utenfor kaféen ved buss-stasjonen møter vi Thomas (15), og slår av en prat. Vi vil gjerne vite hva han mener om festing.

- Går du mye på fest?
- Ja, som regel i helgene. Men det er jo ikke alltid det er noen fest å gå på. Da kan det være en blir hjemme og legger seg ved elleve-tida. Eller en kan gå ned i sentrum.
- Har du regler for når du må være hjemme fra fest, at du ikke må drikke, og så videre?
- Ja, jeg må være hjemme ved to-tida, og jeg får ikke lov til å drikke.
- Holder du disse reglene?
- Hjemmetidene holder jeg, men drikke det gjør jeg nok.
- Drikker du alltid på fest?
- Nei, det har jeg ikke råd til. Av og til kan det være jeg snylter litt i stedet for å ta med noe å drikke sjøl.
- Hva gjør du på fest?
- Prater med venner, møter nye mennesker, danser, rett og slett slår meg løs. Finner på ting en ikke ville ha gjort ellers.
- Skal du på fest i helga?
- Ja, det tror jeg.

Tegning av Gerhard Munthe

Tekst 2

DRAMA (i 4 akter)

To bønder, etter som ordet går,
var aldri edru på fire år.

Det fyrtse gjekk på ein måte.
Det fekk både le og gråte.

Andre året vart verre.
Då rauk både hest og kjerre.

Tredje året tok ende.
Dei hugsa 'kje kva som hende.

So gjekk dei inn i det fjerde,
og det var det siste dei gjorde.

Jakob Sande

Tekst 3

Når ølet går inn,
går vettet ut.

Tekst 4 (utdrag)

Bedre bør
å bære har ingen
enn mye mannevett;
verre niste
på vegn har ingen
enn den som har drukket for mye

Tosken måper
og mumler dumt,
der han sitter som gjest i gilde;
straks han får
den første slurken
er det ute med alt vettet.

Tekst 5

Ja, vi ælsker dette landet,
som det stiger frem,
furet, veirbitt over vandet,
med de tusen hjem, –

- 1 Hvilken sammenheng er det mellom fire av de fem tekstene når det gjelder innholdet i tekstene? Forklar.
 - 2 Skriv hvilke sjangerer hver av disse tekstene er.
 - 3 Skriv punktvis opp noen typiske sjangerkjennetegn for hver av de fem tekstene.
 - 4 En av tekstene framstår i nynorsk språkdrakt. Nevn punktvis noen typiske nynorsk-språklige kjennetegn fra denne teksten.
 - 5 Hvorfor har Jakob Sande brukt overskrifta «Drama» på tekst 2, tror du?
- 6a På tegninga ser du den øverste guden i den norrøne gudefamilien. I tekst 4 er det denne guden som taler. Hva er overskrifta på den teksten som dette utdraget er hentet fra?
- b Skriv punktvis ned det du ellers vet om denne teksten.
- 7 Beskriv det du ser på Gerhard Munthes tegning.
- 8 Skriv ned substantivene i tekst 3.
- 9a Skriv tekst 5 om til bokmål.
- b Skriv også resten av dette verset (19 ord).
- c Hva kalles denne sangen, og hva heter forfatteren?
- 10 Sett forfattere og tekster på rett plass
- a Tegn av skjemaet nederst på sida.
- b Sett forfatternavna fra ramme A inn i forfatterrubrikken slik at det passer med årstala.
- c Sett tekstene fra ramme B inn i tekstrubrikken bak de forfatterne som har skrevet tekstene. Vær oppmerksom på at det er for mange tekster i ramme B.

Ramme A

Henrik Wergeland, Ivar Aasen, Jostein Gaarder, Petter Dass, Henrik Ibsen, Snorre Sturlason, Olav Duun, Alf Prøysen, Sigrid Undset, Knut Hamsun, Ludvig Holberg.

Ramme B

Sofies verden, Heimskringla, Jeppe på Berget, Peer Gynt, Bør Børson, Smågutternes nasjonalsang, Trost i taklampa, Kristin Lavransdatter, Juvikfolke, Mellom bakkar og berg, Markens grøde, Nordlands trompet, Ja vi elsker.

Levetid	Forfatter	Tekster
1 1179–1241		
2 1647–1707		
3 1684–1754		
4 1808–1845		
5 1813–1896		
6 1828–1906		
7 1859–1952		
8 1876–1939		
9 1882–1949		
10 1914–1970		
11 1952–		

Del B

Skriv **en** av oppgavene i del B.

Oppgave 1: Jul

Hvilke tanker og indre bilder gir ordet jul deg? Skriv om det. Du kan selv velge en høvelig sjanger. (Kanskje kan juletreet gi deg noen idéer).

Lag selv ei passende overskrift.

Oppgave 2: Min ønskeavis

Ei dagsavis har lyst ut en konkurrans for ungdom. De som ønsker å delta i konkurransen, skal skrive en artikkel med overskrifta «Min ønskeavis». Her skal deltakerne gjøre rede for sine avislesevaner. Foretrekker du lokalaviser framfor de store riksavisene? Hvilket stoff bør avisene ha mer av? Hvilket stoff kan med fordel reduseres?

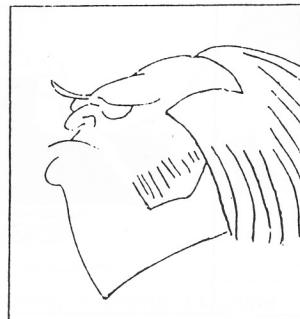
Deltakerne oppfordres også til å si om de foretrekker aviser med mange og store bilder og feite overskrifter – eller om de syns at avisene bør bringe mindre bildestoff, men inneholde mer artikkel- og reportasjestoff og fyldige film-, musikk- og bokomtaler.

Overskrift: Min ønskeavis

Oppgave 3: Intervjumøte med en person fra leseboka

Tenk deg at du får et intervjuumøte med en person som du har lest om i ei av bøkene som du har brukt i norsktime. Du møter personen i hennes/ hans heimemiljø. Beskriv personen og miljøet, og lag et intervju for skoleavisa med vedkommende.

Overskrift: Møte med..... (personens navn) fra leseboka

Oppgave 4: Fotoalbum fra den gangen jeg var småbarn

Du sitter og blar i et gammelt fotoalbum. Bildene viser deg i forskjellige situasjoner som småbarn. Hva ser du? Hva tenker du? Hva føler du? Skriv om det. Velg selv høvelig sjanger. (Du kan gjerne veksle mellom flere sjanger. Bruk fantasien. Kanskje kan du skrive en samtale (dialog) mellom deg og hovedpersonen på bildene og flette inn et dikt? En småbarnsbiografi eller ei sammenhengende fortelling med deg selv som hovedperson kan også skrives.)

Overskrift : Gjensyn med meg selv

Oppgave 5: Skal ungdommer betale for seg heime?

I et leserbrev i «Ordet fritt»-spalten i Dagsposten spør et foreldrepar:

Skal alt tenåringer tjener på lørdagsarbeid og sommerjobber, gå til deres eget forbruk? Det kan ofte dreie seg om store beløp. Eller er det rimelig å vente at de yter et tilskott til husholdningen eller til for eksempel telefonutgiftene? I alle tilfeller burde de vel kunne kjøpe sine egne klær? Vi er bekymret over de unges pengeforbruk. Vi har inntrykk av at mange kaster bort pengene i stedet for å bruke dem til noe fornuftig.

Tenåringsforeldre

Hva mener du taler for – og hva taler imot at ungdommer som tjener penger skal betale for seg heime? Skriv et leserbrev og si hva du mener om de spørsmåla som blir stilt i leserbrevet fra tenåringsforeldrene i «Ordet fritt»-spalten.

Overskrift: Skal ungdommer betale for seg heime?

Oppgave 6: Gåaksjonen: «Du blir gladere av å gå!»

Du er med i en gåaksjonskomite som skal få folk på heimplassen din opp fra fjernsynsstolen og ut i naturen. Komiteen har lagt opp spennende gå-løyper og har satt i gang tiltak for å friste gammel og ung til å delta i gåarrangementene.

På et stort «gåmøte» skal du holde en **tale** der du framhever fordeler og glede ved å gå. Du forteller også om gåarrangementene som dere vil få i stand. Skriv talen.

Overskrift: Kjære gåvenner!

Oppgave 7: Heimkommunen din

Du skal skrive en artikkel om heimkommunen din i en turistbrosyre. Brosjyren er beregnet på norske turister, og du må legge vekt på det du tror turistene vil være særlig interessert i å få vite. Det er viktig å trekke turister til heimkommunen din.

Overskrift: Lag selv ei overskrift der navnet på heimkommunen din er med.

Oppgave 8: Positive og negative følger av idrett

Hvilke gleder og positive erfaringer kan idretten gi ungdommen? Kan idrettsaktiviteter få negative følger for den enkelte utøver og for samfunnet? Hva mener du om dette? Skriv dine synspunkter i en **artikkel** – eller presenter meningene dine i et **hørespill** for nærradioen.

Overskrift: Idrett – på godt og vondt

Julekveld

Melodi: «Nå tennes tusen julelys...»

*Da Jesus fødtes i en stall,
lød sang fra englekor –
som jublet, priste Gud med bønn
om evig fred på jord.*

*Den samme bønn ber vi i dag
på julekvelden vår.
Vi vet at mange har det vondt,
at vold og urett rår.*

*Små flyktninger i tusentall
går ensomme på jord.
En sulten bror i fremmed land
spør etter far og mor.*

*Et sultent barn i Afrika
det angår oss her nord.
For alle små må få det godt
skal det bli fred på jord.*

*Vår jord har goder til en hver
hvis alle deler likt.
Å dele med en bror i nød,
det er en kristen plikt.*

*Fra kirker ringes julen inn
og varsler julefred
– med bønn til alle jordens folk:
Vis nestekjærighet!*

Jon Hildrum
i samarbeid med
skoleelever.

Melodi: Emmy Köhler

Syng og skriv

Velg oppgaver:

1 Sang

Skriv en julesang (et eller flere vers). Finn først en enkel og kjent melodi. Syng sangene i klassen.

2 Fortelling

Skriv ei fortelling som har med jula å gjøre. Tenk deg at fortellinga skal stå i et julehefte for barn. Lag ei overskrift som gjør leseren nysgjerrig og leselysten.

3 Min mening

Skriv et «min mening»-innlegg til lokalavisa om julefeiringa slik du har opplevd feiringa.

4 Annonse/plakat

Du har noe fint å tilby som kan passe som julegave. Lag en plakat eller en annonse for den varen du kan tilby.

5 Dagbok

Skriv ei eller flere dagboksider om ei julefeiring som har satt seg fast i minnet ditt.

6 Opplysninger om de kjente julesangene

I oppslagsverk står det opplysninger om hvordan noen av de kjente julesangene ble til. Det står også stoff om dikterne. Lag en «julesangvegg» i klassen med opplysninger om julesangene.

7. Hvilke kjente julesanger – ?

Hvilke kjente julesanger er disse linjene hentet fra?

- a) – Så ingen krok er mørk
- b) – om deg vårt skjønne hjerteblad
- c) – slekt skal følge slekters gang.

Lag lignende oppgaver selv.
Sett i gang en julesang-spørrekonkurranse i klassen.

Ordjakt

Nynorsk

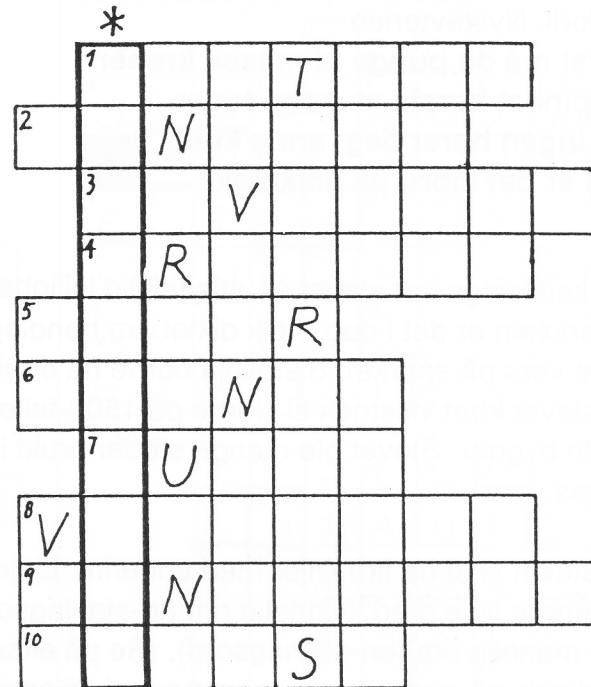
A. Ruteord

Emne: Framandord

Finn synonym for orda nedanfor.

Synonyma skal vere framandord. Dei skal høve inn i rutene.

1. Matsal, t.d. på ei bedrift, ein fabrikk e.l.
2. Vederlag, løn for arbeid som er gjort av kunstnarar, legar m.m.
3. Styre eit skip eller eit fly
4. Sørgjeleg, smerteleg, ulykkeleg.
5. Avløysar, ein som er i staden for ein annan.
6. Ein som ikkje vil gi opp namnet sitt
7. Reiseleiari, vegvisar
8. Loddrett
9. Oppheve, avgjere at noko er ugyldig, t.d. ei målskåring
- 10 Skriftleg vitnemål t.d. frå ein arbeidsgivar

Dersom du har løyst oppgåva rett, vil du i denne loddrette rekka under teiknet * få eit ord på ti bokstavar. Dette ordet har noko med pengar å gjøre. Kva for eit ord er det? Forklar ordet.

B. Kryssord

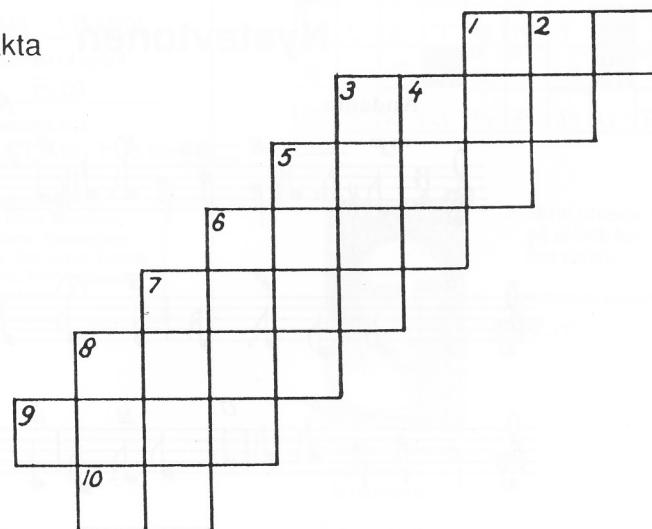
Hovudemne: Dyrenamn

Vassrett:

- 1 Pålegg - laga av husdyrprodukt
- 3 Stort husdyr
- 5 Unge til husdyr
- 6 Eit anna namn på ulv
- 7 Skape uorden
- 8 Korrekt, rett, i samsvar med fakta
- 9 Synonym til feie
- 10 Grammonfonplate (fork.)

Loddrett:

- 1 Forkorting for og så vidare
- 2 Forkorting for stasjon
- 3 Gnagar
- 4 Nasjonaldyret vårt
- 5 Lite husdyr
- 6 Synonym til håpe
- 7 Synonym til snøgg, rask
- 8 Himmelkam

Skriv og syng et stev du også

Melodi: Nystevtonen

Først må du punge ut masse kroner.
Så pinest hørsla av høge toner.
Og ingen hører deg, arme krek.
Lell er det moro på diskotek.

J.H.

Liv-Anne dribler og skårar ofte.
Og skota hennar er ikkje softe.
Frå spisse vinklar skrus ballen inn.
Og laget jublar når «Friskus» vinn.

I folkediktinga var stevet et uhøytidelig leilighetsvers, nesten som limericken er det i dag. Folk diktet om hendinger i hverdagen, ofte kom slike vers på sparket. Sistelinja burde ha en morsom snert i seg. Nystevet kom visstnok til Norge på 1500-tallet, og det er ennå i bruk i noen bygder. Stevet ble mange steder brukt i vekselsang, stevkamp som det kaltes.

Nystevet skal ha fire linjer med enderim. Linjene skal rime parvis, første og andre linje med kvinnelig rim (to-stavingsord). Tredje og fjerde linje har mannlig rim (en-stavingsord). (Se på eksemplene.) Nystevet synges vanligvis på nystevtonen, samme melodi som brukes i Ivar Aasen-sangen "Til lags åt alle kan ingen gjera." Her er enda et moderne nystev:

I lufta flaksar det meir enn kråker
og hauk og hegre og fiskemåker.
Når natta stundar på kan du sjá
ein blank tallerken høgt i det blå.

J.H.

Skriv et eller flere stev du også. Hent emner fra hverdagen. Syng stevene i klassen. Kanskje blir det så mange stev at dere kan lage klassens stevsamling

Nystevtonen

Andante. Norsk folketone

The musical notation is in G major, 2/4 time. It consists of four staves of music. The first staff starts with a dynamic 'mp' and includes notes labeled E, F, C, and E. The second staff starts with note 'a'. The third staff starts with note 'F'. The fourth staff starts with note 'E'.

Norsk kryss 3 – 1996

Norsk kryss 3 – 1996

Hovedemne: Fremmedord

Når du har løst kryssordet, sender du løsningen til NORSK-NYTT v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole, 7801 NAMSOS, innen 28. oktober 1996. Du deltar da i loddrekningen om ungdomsbøker.

Også tekstoppgaven nedenfor må være utfylt om du skal være med i trekningene av ungdomsbøker.

Skriv navn på tekstforfatteren under hver av disse sangene og salmene. (Du kan velge mellom forfatternavnene nederst på sida.)

1. Ja vi elsker dette landet

BJØRNSTJENE BJØRNSEN

2. Å Vestland, Vestland -

TØRE ØRJASÆTER

3. Nisser og dverger

HENRIK WÆRGÅRD

4. Jeg er så glad hver julekveld

MARIA WEXELSEN

5. Gud signe vårt dyre fedreland

ELIAS BLIX

6. Du skal få en dag i månå

ALF PRØYSEN

7. Mellom bakkar og berg

IVAR AASEN

8. Vi vandrer med freidig mot

HENRIK IBSEN

9. Hvorhen du går i li og fjell

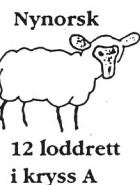
Finn BO

10. Jeg snører min sekk

MARGRETHE MUNTHE

Alf Prøysen, Elias Blix,
Finn Bo, Marie Wexelsen,
Henrik Ibsen, Bjørnstjerne
Bjørnson, Ivar Aasen, Henrik
Wærgård, Tore Ørjasæter,
Margrethe Munthe.

Norsk kryss 3 – 1996

Kryss A

	1	P	E	R		
3	S	J	U	K	E	H
7	H	I	E	L	L	A
9	E	N	I	E	S	U
12	S	A	N	D	Ø	S
17	A	M	I	E	R	T
19	U	N	G	T	N	I
20						Ø
21						K
22						S

Kryss B

1	T	Y	3	S	K	L	4	A	N	D
6	À	S	K	A	U	T	7	8	9	
10	B	L	A	U	S	R	12			
13	L	A	R	S	A	U	15	16		
17	A	U	G	E	R	A	19	20	21	
22	U	G	E	N	N	S	23			
24	T	U	R	D	E	T	27			
28	E	L	O	E	N					

Kryss C

'	R		2	M		3	A		
4	A	S	5	O	F	6	B	7	A
10	S	U	11	B	12	13	14	15	16
12	B	Z	13	14	15	16	17	18	19
15	J	E	16	17	18	19	20	21	22
19	U	E	20	21	22	23	24	25	26
22	A	K	23	24	25	26	27	28	29
27	S	T	28	29	30	31	32	33	34

2. Skriv tittelen
på ei bok ho
har skrivi.

Amtmannus...
døtre.....

1. Skriv namnet
på denne
forfattaren.

Camilla.....
Collett.....

Returadresse:
Norsknytt
PB 303
7600 Levanger

Norsknytt

4 - 1996

INNHOLD

- 1 Arbeidsmåtene er sentrale i det nye norskfaget
- 2 Kryssordvinnere i Norsknytt 3 - 1996
- 3 Sensorrettleiinga gir nyttig informasjon
- 4 «Fordype seg i lesing» - «delta i literær samtale»
- 5 Tegn bokas forside
- 6 Viktige sider i ei bok
- 7 Fakta om - og vurderinger av ei bok
- 8 Klassen vurderer bøker
- 9 Arbeidsskjema for bokomtale
- 10 Bokprat stimulerer låne- og leselysten
- 11 Kjente tekster i uvant sjangerdrakt
- 12 Avisnotiser og leserinnlegg
- Tekstside og oppgaveside
- 14 Små drypp fra lærer til lærer
 - *Arbeidsbok som «julebok»
 - *Boka som vokser
 - *Meningsfylt arbeid i forbindelse med prøver
- 15 Femradere og livsdikt
- 15 Grammatikkspillet LEK MED ORDKLASSENE
- 18 Skriv en brukssjangertekst
- 19 Vi skriver rapport
- 22 Norskryss 4 - 1996, nynorsk
- 24 Norskryss 4 - 1996, bokmål
- 26 Tentamen i norsk
- 30 Julekveld, syng og skriv
- 31 Ordjakt
- 32 Skriv og syng et stev
- 33 Kryssordløsninger 3 - 1996